

Vad vill en afrikansk kyrka uppnå i Sverige?

Kan den Nigerianska kyrkan *The Redeemed Christian Church of God* vara en katalysator för kontextuell teologi i Sverige? Den frågan behandlas i följande examinerande "A-uppsats" i en kurs som hölls av prof. Mika Vähäkangas och prof. biskop em. KG Hammar vid Lunds universitet höstterminen 2011.

Av: Urban Sylvan, teol. stud.

Introduktion

Europa är inte längre, räknat i antal individer, den världsdelen som har flest kristna bland befolkningen. I såväl Afrika som Sydamerika, och inom en snar framtid även Asien, finns det fler kristna. Detta gör att Kristendomen inte längre är den vite europeiske mannens religion. Parallellt med denna utveckling skapas ny teologi, eller nya teologier, baserade i den kontext de föds.¹

I Sverige råder samtidigt ett unikt tillstånd med en från staten nyskild kyrka vilken till antalet medlemmar är den största medlemskyrkan i Lutherska världsförbundet.² Samtidigt som landet, inte minst internationellt sett, sägs vara det mest sekulariserade så lever vi fortfarande med arvet från en statskyrka och med synen på kristendomen som varande en enda teologi. I takt med att tyngdpunkten för kristenheten flyttas söderut och västvärlden, i ljuset av hur kristendomen expanderar på södra halvklotet, sekulariseras ser vi nu en omvänd missionerande verksamhet. Ett exempel på det är etableringen av den i Nigeria startade kyrkan *the Redeemed Christian Church of God* (fortsättningsvis kallad RCCG).

Det jag ämnar ta reda på är dels varför de väljer att etablera sig i Sverige, dels om etableringen kommer att leda till att det i Sverige utvecklas nya och kontextuella teologier. I mitt arbete kommer jag att försöka beskriva hur kontextualitet beskrivs i kurslitteraturen samt vad som utmärker afrikansk teologi. Jag kommer där efter att beskriva den vision och mission som RCCG arbetar utefter samt problematisera deras budskap i förhållande till kurslitteraturens syn på kontextuell teologi.

I arbetet har jag använt mig av dels kurslitteratur, dels material (främst från Internet) som har producerats av RCCG samt material och underlag som presenterats under föreläsningar i kursen TEOA50. Avseende studielitteraturen har jag särskilt använt mig av antologin *Third World Theologies* med John Parrat som redaktör samt *The next Christendom* av Philip Jenkins men även Alistair McGrath's *Christianity – an introduction*. Avseende de Internetbaserade resurser jag har funnit om RCCG föreligger ett trovärdighetsproblem eftersom flera länkar från deras internationella respektive svenska sida är "döda" och materialet inte är uppdaterat på länge.

Även om det är problematiskt kommer jag genomgående att använda mig av begreppet *kristendom*. Begreppet i sig samt västerländsk tradition antyder att det finns *en* kristendom och att den ser likadan ut i hela världen. Detta är dock inte med verkligheten överensstämmande.³

Kontextualitet

En central term avseende afrikansk⁴ teologi är, som redan nämnts, *kontextualitet*. I Nationalencyklopedin anges betydelsen av begreppet "kontext" vara "vävnad", "sammanhang" eller "inre följdriktighet" samt "det språkliga sammanhang som ett ord eller ett yttrande ingår i".⁵ Men det ger, menar jag,

³ Hammar KG, föreläsning vid CTR, 2011-12-05

⁴ Att använda begreppet 'afrikansk' kan vara problematiskt genom att man generaliserar och inte tar hänsyn till de många olika kulturer och språk som finns på den afrikanska kontinenten.

Afrikanska teologer menar dock att begreppet äger relevans då de anser att det finns tillräckligt med gemensamma nämnare. Stinton, 2004, s. 107

⁵ Nationalencyklopedin.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/kontext/229447>

¹ Stinton, 2004, s. 109

² Nationalencyklopedin.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lutherska-varldsforbundet>

inte en fullödig bild av vad kontextuell betyder och i synnerhet inte i ett teologiskt sammanhang.

Termen 'kontextualitet' myntades 1972 av Shoki Coe som pekade på vilken avgörande roll en specifik kontext har för utvecklingen av teologi.⁶ Ett landmärke i utvecklingen av kontextuell teologi blev sedan slutkommunikén från *Pan-African conference of Third World Theologies* som hölls i Accra, Ghana, 1977 och som stadgade att den afrikanska situationen kräver en ny teologisk metodologi som skiljer sig från de dominerande teologier komna från väst. Vidare beskrev kommunikén att uppgiften för teologer är att skapa teologi som utvecklas ur och är förklarlig för afrikanska människor. Detta nya förhållningssätt menade man är kontextuell eller förklarlig utifrån den kontext människor befinner sig i.⁷ Stinton exemplifierar detta, i sitt kapitel i *Third World Theologies*, med att teologer runt om i världen som kände sig kallade att tala med mer relevans till sin generation frigjorde sig från traditionell dogmatik och systematisk teologi för att fokusera på specifika livsbetingelser. I stället för att tala om för folk vilka frågor de borde ställa och sedan förse dem med svaren, började teologer att lyssna på folkets egna frågor utifrån vilka svaren sedan söktes.⁸

Eftersom kontextualitet varken är eller kan vara enbart ett afrikanskt uttryck, talar Stinton också om en specifik afrikansk kristen teologi vilken hon menar är den systematiska och vetenskapliga presentationen, eller utarbetandet, av den kristna tron utifrån afrikaners behov och mentalitet.⁹ För att ytterligare belysa den omedelbara närhet och lokala prägel en kontextuell teologi kan ta sig uttryck i beskriver hon med hjälp av den afrikanske teologen Jean-Marc Ela¹⁰ att teologen måste vara inom hörhåll till det som händer i samhället.¹¹

⁶ Stinton, 2004, s. 109

⁷ Stinton, 2004, s. 109

⁸ Stinton, 2004, s. 109

⁹ Stinton, 2004, s. 107

¹⁰ Stinton, 2004, s. 108

¹¹ Ela använder sig av begreppet 'community' vilket i hans text snarare bör ses som en mindre gemenskap.

Det som är karaktäristiskt för de oberoende kristna kyrkor som har vuxit fram i Afrika är dels att de bibehåller sitt ursprung, sin kultur, men också att de är tydligt karismatiska. De framhåller vikten av andligt helande, exorcism och profeterande. McGrath tar som exempel på en av dessa karismatiska kyrkor *the Eternal Sacred Order of Cherubim and Seraphim*,¹² en kyrka där även grundaren till RCCG var engagerad tidigt i livet.¹³ Ett exempel på profeterande kan ses på den Facebooksida som tillhör den nuvarande ledaren av RCCG, Pastor E. A. Adeboye. Han skriver på nyårsdagen 2012 under rubriken "Prophesies" att "desperate prayers will receive urgent replies this year", "God says He has surprises both for the enemies of the church and His own" samt "there will be a lot of power transfers".¹⁴

En intressant aspekt vid studiet av Afrika är dess ledares syn på västvärlden som via kolonialiseringen tog med sig kristendomen och en västlig teologi. Idag menar de att västvärlden är i behov av att föras tillbaka till kristendomen och att det är en uppgift de gärna tar på sig om vi inte klarar av det själva.¹⁵ McGrath menar att det idag råder en "omvänd situation"¹⁶.

En Nigeriansk kontext

Då man börjar läsa om Nigeria i Philip Jenkins *The next Christendom*, framgår det direkt och tydligt att situationen där är komplex avseende historia, folkslag och religioner. I stort kan sägas att Nigeria är uppdelat i en muslimsk nordlig del och en kristen östlig del. Landet har till stor del styrts av korrupta regimer vilka till övervägande del företräts av muslimer och i flera delstater gäller sharialagar. Kristna har tvingats på flykt och förföljts och lever med en förstälilig rädsla för att leva under sharialagar.¹⁷

Det är flera processer som tycks ha danat en kristen rörelse som RCCG. Dels frigörelsen från en kolonial tid då "den enda" kristna

¹² McGrath, 2006, s. 254

¹³ The Redeemed Christian Church of God.
<http://rccg.org/foundation.php>

¹⁴ Adeboye, 2012,

<http://www.facebook.com/pastoradeboye#!/pastoradeboye?sk=wall>

¹⁵ McGrath, 2006, s. 254

¹⁶ McGrath, 2006, s. 254

¹⁷ Jenkins, 2007, s. 201-202

teologin inplanterades på den afrikanska kontinenten via västländer som Holland, England och Frankrike, dels i skärningspunkten mellan världsreligionerna islam och kristendom. I bägge fall kan kyrkan ses som en "befrielseerörelse".

Även om Jenkins också tar upp hur muslimer och kristna i många olika sammanhang och under långa tider har levt sida vid sida,¹⁸ är konflikten tydlig i Nigeria. Den infekterade situationen lyfts också av McGrath som pekar på att landet kan komma att delas på samma sätt som skedde i Indien 1947 då ett muslimskt Pakistan utropades och skildes från det hinduistiska Indien.¹⁹

En fråga jag menar man kan ta i beaktande är huruvida nigerianska kristna som kommer till Sverige tar med sig rädslor, farhågor och eventuellt även konflikter hit?

The Redeemed Christian Church of God

RCCG bildades 1952 av Pa Adinloyi som en husförsamling i Lagos, Nigeria. Ledarskapet togs över av Enoch Adejare Adebayo som blev pastor i kyrkan 1975.²⁰ Under tidigt åttiotal växte kyrkan kraftigt och vid den senaste räkningen²¹ fanns över två tusen församlingar i Nigeria. Man uppger också på sin hemsida att RCCG numera finns representerad i Elfenbenskusten, Ghana, Zambia, Malawi, Zaire, Tanzania, Kenya, Uganda, Gambia, Kamerun, och i Sydafrika. I Europa uppger man sig finnas i England, Tyskland och Frankrike. Men det faktum att RCCG finns i Sverige omnämns inte på deras internationella sida på Internet. I USA finns församlingar i Dallas, Tallahassee, Huston, New York, Washington och Chicago samt i Haiti och på Jamaica.

Den vision och mission RCCG arbetar utefter är, enligt deras hemsida, mottagen från Pastor E. A. Adebayo och, skriver man, skall bevaras intakt. Den stadgar att kyrkans mission är att skapa himmelriket <to make heaven>, att få

med så många människor som möjligt [dit] och att ha en medlem i RCCG ur varje familj i varje land i världen. För att nå det första målet skall helighet vara deras livsstil och för att nå övriga mål skall kyrkor etableras inom fem minuters färdväg från alla städer i världen.²²

Slående vid studiet av kyrkans hemsidor är hur allt material genomsyras av bibeln. Detta är, enligt Diane Stinton inte märkligt eftersom afrikanska troende naturligt har tolkat evangeliet i ljuset av mottagen lära. Men, menar hon samtidigt, det har också tolkats i det egna kulturarvet och den direkta erfarenheten (d v s kontextuellt).²³ Dock framgår det senare inte hos RCCG som i sin programförklaring synes vara väldigt bibeltrogna. Ett exempel på detta samt en tendens till att vara en hierarkiskt uppbyggd organisation finns att läsa på deras hemsida:

"Ifrågasättande av och att sätta sig upp emot kyrkans funktionärer <ministers> strider mot Guds vilja. De som ifrågasatte och satte sig upp emot Moses kom inte undan ostraffade (Num. 12:1-10, Num. 16:1-4, 32). Bibeln lär att vi skall lyda våra spirituella ledare och underkasta oss dem (Heb. 13:17, Jos 1:16-18)".²⁴

Detta står i strid med vad Stinton menar karaktäriserar afrikansk teologi som affirmerar bibelns syn på det allmänna prästadömet (1 Pet. 2:9-10). Hon menar visserligen inte att exkludera professionella teologer från samhället men trycker på vikten av att teologerna skall arbeta kontextuellt och med människor, inte från ett perspektiv ovanifrån.²⁵

RCCG är också tydliga med vikten av att medlemmar, allt ifrån gräsrotsmedlemmen till funktionärer på olika nivåer, utbildar sig inom ramen för den egna kyrkan. De erbjuder bl.a. en utbildning för troende som de menar är "ett måste för Dig". De menar att genom den utbildning som erbjuds ges en solid grund att stå på för den enskilde i livet där man dagligen stöter på olika typer av faror och hot mot det

¹⁸ Jenkins, 2007, s 196

¹⁹ McGrath, 2006, s. 254

²⁰ The Redeemed Christian Church of God.

<http://rccg.org/foundation.php>

²¹ Uppgiften kommer från kyrkans egen hemsida och är inte närmre specificerad.

²² The Redeemed Christian Church of God.

http://rccg.org/our_vision_mission.php

²³ Stinton, 2004, s. 105

²⁴ The Redeemed Christian Church of God.

http://rccg.org/our_fundamental.php

²⁵ Stinton, 2004, s. 108

kristna budskapet. De redskap som erbjuds kan, tillsammans med frälsning, bara uppnås genom kunskap. RCCG gör här inte bara skillnad mellan troende och icke troende utan mellan utbildade och icke utbildade troende ("syndande troende").²⁶

Slutsats

Efter att ha studerat RCCG utifrån tillgängligt material samt vad kurslitteraturen säger om kontextualitet, afrikansk teologi samt, i ett större perspektiv, framväxten av en tredje världens teologi ställer jag mig frågande till om huruvida RCCG verkligen är frukten av en ny teologi.

Att RCCG har som övergripande mål att rekrytera så många människor i så många länder som möjligt i sin strävan att skapa himmelriket och få med så många som möjligt dig, står utom allt tvivel. Däremot representerar det, enligt mig, inget nytt. Tvärt om; det verkar vara en omvänd kolonialisering på teologins område. Dock svarar det på min fråga om vad organisationen har för syfte med en etablering i Sverige.

Mot bakgrund av hur teologi och kristendom praktiseras och utvecklats i Sverige i kölvattnet av sekulariseringen skulle man möjligtvis också kunna ange som skäl för etableringen av RCCG här att vi anses behöva hjälp att åter komma till tro i Sverige. För den konspiratoriskt lagde individen är det eventuellt också möjligt att hävda att RCCG ser som sin uppgift att flytta fram positionerna i "kriget" mot islam.

Min andra fråga; om RCCG kan sägas utgöra en katalysator för utveckling av kontextuell teologi i Sverige, låter sig inte besvaras med enkelhet. Anledningen till att jag ställer mig tvekande till att kyrkan representerar en kontextuell teologi är deras egna formuleringar om att finnas i hela världen och rekrytera minst en medlem ur varje familj. Kontextuell teologi för mig, vilket jag anser mig ha stöd för i min litteraturgenomgång, utgår från ett mindre och lokalt sammanhang där teologi skapas utifrån vardagliga och konkreta frågor och problem. I kontrast till det verkar RCCG vara mer traditionellt generella och systematiska.

Även om RCCG bildades i en nigeriansk kontext går det inte att överföra deras teologi till, exempelvis Sverige, med en bibehållen lokal närhet och prägel. Skulle man i detta sammanhang kunna hävda att teologin redan är kontextuell i Sverige? Precis som Stilton säger avseende specifik afrikansk teologi som "den systematiska och vetenskapliga presentationen, eller utarbetandet, av den kristna tron utifrån afrikaners behov och mentalitet",²⁷ borde väl det samma gälla i Sverige? Att över huvud taget prata om en "svensk kontext" är problematiskt beroende på att det ser olika ut på olika platser i landet. Vill man hårdra det kan man till och med häva att varje individ lever i sin egen kontext.

Det RCCG möjligen skulle kunna bidra till i Sverige kopplat till en diskussion om kontextuell teologi, är det faktum att en internationell kyrka etablerar sig parallellt med redan existerande kyrkor och samfund. Etableringen i sig skulle kunna väcka intresse för att kristendom inte behöver se ut som den gör representerad av exempelvis Svenska kyrkan. Det i sin tur skulle kunna leda till en bredare diskussion om teologi i allmänhet och kontextualitet i synnerhet.

Avslutning

Även om arbetet kring RCCG och kontextualitet har givit ett antal svar har det samtidigt väckt fler frågor och min nyfikenhet på området, i synnerhet den något större frågeställningen om kontextuell teologi i ett svenskt perspektiv. Frågor om huruvida teologi blir mer kontextuell om den importerats och hur en svenskkyrklig teologi kan påverkas av influenser från exempelvis Afrika är oerhört intressanta.

Ytterligare en intressant fråga är om och i så fall hur relationen mellan islam och kristendom i Sverige påverkas av teologier som är påverkade av konflikter mellan dem i andra länder. Är en afrikansk teologi per definition mer tolerant?

²⁶ The Redeemed Christian Church of God.
<http://bc.rccgnet.org/>

²⁷ Stinton, 2004, s. 107

Litteratur- och källförteckning

Adeboye, E. A. Facebook (elektronisk källa)

<http://www.facebook.com/pastoradeboye#!/pastoradeboye?sk=wall>

Hämtad 2012-01-04

Hammar KG, föreläsning vid Centrum för religionsvetenskap och teologi, Lund, 2011-12-05

Jenkins, Philip (2007). *The next Christendom : The coming of global Christianity*. New York: Oxford University Press, Inc

McGrath, Alister E (2006). *Christianity : an introduction* – 2nd ed. Blackwell Publishing Ltd

Nationalencyklopedin : Lutherska Världsförbundet. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lutherska-varldsforbundet>,

Hämtad 2011-12-30.

Nationalencyklopedin : kontext. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/kontext/229447>, Hämtad 2012-01-03.

Stinton, Diane (2004). Africa, East and West. I Parrat John (red.). *Third World Theologies*. Cambridge: Cambridge University Press

The Redeemed Christian Church of God : foundation. <http://rccg.org/foundation.php>

Tillgänglig 2011-12-30

The Redeemed Christian Church of God : our vision [and] mission.

http://rccg.org/our_vision_mission.php

Tillgänglig 2011-12-30

The Redeemed Christian Church of God : fundamental. <http://rccg.org/foundation.php>

Tillgänglig 2011-12-30

The Redeemed Christian Church of God : believers and baptismal class. <http://bc.rccgnet.org/>

Tillgänglig 2012-01-03